

بیرمغز

دانشگاه پیام نور

مرکز مشهد

پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته الهیات

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی تنبیه کودک از نظر فقهی و علوم تربیتی

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر اعظم امینی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر طلعت صباغ حسن زاده

نگارنده:

سیده زهرا عصمتی

زمستان ۱۳۹۹

ب

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد
خانم سیده زهرا عصمتی
دانشجوی رشته الهیات گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی
به شماره دانشجویی ۹۷۰۰۱۲۲۰۸
تحت عنوان:
« بررسی تنبیه کودک از نظر فقهی و علوم تربیتی »

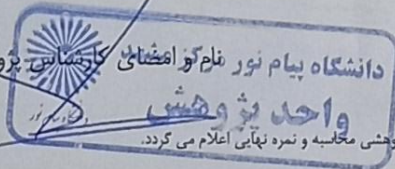
جلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد نامبرده با حضور هیات داوران در مورخ تاریخ: ۰۴ / ۱۱ / ۱۳۹۹ ساعت ۰۰ : ۱۰ در محل مرکز مشهد برگزار و پس از ارزیابی پایان نامه مذکور به شرح زیر ارزیابی گردید.

نمره نهایی	دستاورد پژوهشی *	دفاع بر مبنای ۱۸	
۱۸,۵	۰,۷۵ -	۱۸,۱ -	به عدد
صیدیه	شهره	هفته نما	به حروف
شهره	درجه ارزشیابی		

امضاء	محل خدمت	مرتبه دانشگاهی	نام و نام خانوادگی	هیات داوران
	دانشگاه پیام نور مشهد	استادیار	اعظم امینی	استاد راهنما
	دانشگاه پیام نور فریمان	استادیار	طلعت صباغ حسن زاده	استاد مشاور
	دانشگاه پیام نور درگز	استادیار	محسن لعل علیزاده	استاد داور
	دانشگاه پیام نور گناباد	مربی	ملیحه خدابنده بایگی	نماینده تحصیلات تکمیلی

نمره نامبرده بر اساس بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به دستاوردهای پژوهشی مستخرج محاسبه و در تاریخ ۱۱ / ۹۹ نهایی شده است.

دانشگاه پیام نور نام و امضای کارشناس پژوهشی مرکز مشهد

* نمره دستاورد پژوهشی برابر دستورالعمل مربوط در مهلت مقرر پس از دفاع تعیین شده و توسط کارشناس پژوهشی محاسبه و نمره نهایی اعلام می گردد.

تأییدیہ صحت و اصالت نتایج

باسمہ تعالیٰ

اینجانب سید زہرا عسیری ..... به شماره دانشجویی ۹۷۵۵۱۲۲۵۸ ..... دانشجوی رشته الهیات مبارک مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد تأیید می‌نمایم که کلیه نتایج این پایان‌نامه/رساله حاصل کار اینجانب و بدون هرگونه دخل و تصرف است و موارد نسخه‌برداری شده از آثار دیگران را با ذکر کامل مشخصات منبع ذکر کرده‌ام. در صورت اثبات خلاف مندرجات فوق، به تشخیص دانشگاه مطابق با ضوابط و مقررات حاکم (قانون حمایت از حقوق مؤلفان و قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی، ضوابط و مقررات آموزشی، پژوهشی و انضباطی ...) با اینجانب رفتار خواهد شد و حق هرگونه اعتراض در خصوص احقاق حقوق مکتسب و تشخیص و تعیین تخلف و مجازات را از خویش سلب می‌نمایم. در ضمن، مسئولیت هرگونه پاسنگویی به اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی و مراجع ذی‌صلاح (اعم از اداری و قضایی) به عهده‌ی اینجانب خواهد بود و دانشگاه هیچ‌گونه مسئولیتی در این خصوص نخواهد داشت.

نام و نام خانوادگی: سید زہرا عسیری

امضا و تاریخ: ۹۹/۱۱/۴

سید زہرا عسیری

سپاسگزاری

سپاس و ستایش بیکران خدای را که سرچشمه‌ی علوم و مخزن کل اسرار است و سپاس خدایی را که علم و دانش را عاملی برای برتری انسان بر انسان‌های دیگر قرارداد و سلام و درود فراوان بر خاتم پیامبران که منبع علم و دانش است.

خدای منان را شاکرم که بر من منت نهاد تا بتوانم تحت نظراساتید ارزشمند و گرانقدر در راه کسب علم و دانش گام بردارم.

بسی شایسته است از استاد عزیزم دکتر اعظم امینی که صبورانه زحمت راهنمایی مرا در این تحقیق به عهده گرفتند و نیز استاد گرامی سرکار خانم دکتر طلعت صباغ حسن زاده که پشتیبان و مشاور عالی برای بنده بودند، تشکر و قدردانی نمایم و از خداوند متعال برای این عزیزان سلامتی و توفیق روز افزون را خواستارم.

در آخر از پدر و مادر مهربان و همسر عزیزم که در تمام مراحل تحصیلی، من از جمله این تحقیق چون کوهی استوار پشتیبان من بوده و تمامی مشقات حاصل از این امر را متحمل شدند و با دعاهایشان مرا مورد عنایت قرار دادند سپاسگزارم.

تقدیم:

به همه کسانی که لحظه ای بعد انسانی و وجدانی خود را فراموش نمی کنند و بر آستان گران سنگ انسانیت سر فرود می آورند و انسان را با همه تفاوت هایش ارج می نهند، به ویژه تمام معلمان کشورم.....

بسمه تعالی

نام خانوادگی: عصمتی	نام: سیده زهرا
عنوان پایان نامه: بررسی تنبیه کودک از نظر فقهی و تربیتی	
استاد راهنما: خانم دکتر اعظم امینی	استاد مشاوره: خانم دکتر طلعت صباغ حسن زاده
نماینده گروه آموزشی: خانم دکتر ملیحه خدابنده	استاد داور: آقای دکتر محسن لعل علیزاده

درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: الهیات	گرایش: فقه و مبانی حقوق
دانشگاه: پیام نور	مرکز: مشهد	تاریخ دفاع: ۱۳۹۹/۱۱/۴
.....		
تعداد صفحه: ۱۰۴		
کلید واژه ها: تربیت، تادیب، تنبیه بدنی، فقه، علوم تربیتی، کودک		
.....		
چکیده:		
<p>تنبیه یکی از ابزار های مهم نظام تربیتی است که تاثیر شگرفی بر رفتار بین انسان ها و اصلاح رفتار دارد. تنبیه به معنای آگاهانیدن، بیدار کردن، واقف گردانیدن به چیزی و هوشیار کردن آمده است. ابزار تنبیه که بسته به سن و موقعیت مرتبی به تنبیه روانی و تنبیه بدنی تقسیم می شود، همواره میان دیدگاه های مختلف علوم تربیتی و فقهی درباره ی میزان اثر بخشی آن اختلاف وجود داشته است و در مورد جواز یا عدم جواز آن نظراتی را مطرح کرده اند. این پایان نامه به صورت تحلیلی - توصیفی از نوع تفسیری می باشد و با استناد به منابع کتابخانه ای به پژوهش درباره ی این موضوع می پردازد. از مهم ترین اهداف این تحقیق می توان به کسب آگاهی دقیق از دیدگاه ها و نگرش های فقهی، علمای تعلیم و تربیت، حکم قرآن و سنت در مورد تنبیه کودکان و ارائه پیشنهادات اصولی و سازنده جهت اصلاح و تجدید نظر در برنامه ها خصوصا در محیط خانواده و مدرسه در مورد تنبیه کودکان اشاره کرد. بسیاری از متخصصان علوم تربیتی و فقهی برای تنبیه مراحل را قائلند که آخرین مرحله تنبیه، تنبیه بدنی می باشد که آن را مشروط به سلامت کودک و عدم آسیب به او می دانند که بیشتر سلامت جسم از آن برداشت شده است ولی در صورتی که بتوان آسیب روانی غیر قابل جبرانی همچون ترس، عدم یادگیری رفتار درست، توجیه صدمه زدن به دیگران و غیره را به کودک در اثر تنبیه اثبات کرد به طریق اولی می توان عدم جواز تنبیه را در این شرایط نیز نتیجه گرفت. در آخر بامقایسه نظرات فقهی و متخصصان علوم تربیتی در شرایط مختلف نتیجه گرفته ایم که تنبیه اعم از روانی یا بدنی می تواند به عنوان یک روش تربیتی موثر واقع شود.</p>		

فهرست مطالب

- فصل اول: کلیات تحقیق ۱
- الف: بیان مساله ۲
- ب: اهمیت موضوع ۳
- ج: سوالات تحقیق ۳
- د: فرضیه های تحقیق ۳
- ه: اهداف تحقیق ۴
- و: پیشینه ی تحقیق ۴
- ز: روش تحقیق ۵
- ح: قلمرو تحقیق از ابعاد موضوعی، زمانی، مکانی ۵
- ط: کاربردهای متصور از تحقیق ۵
- فصل دوم: مفاهیم و واژگان شناسی ۷
- مبحث اول: تعریف تربیت ۸
- گفتار اول: تربیت در لغت ۸
- گفتار دوم: تربیت در فقه اسلامی ۸
- گفتار سوم: تربیت در علوم تربیتی ۸
- گفتار چهارم: بررسی تطبیقی ۹
- مبحث دوم: تعریف تنبیه ۹
- گفتار اول: تنبیه در لغت ۹
- گفتار دوم: انواع تنبیه ۱۰
- بند اول: تنبیه اخلاقی ۱۰
- بند دوم: تنبیه مادی ۱۱
- گفتار سوم: تنبیه در فقه اسلامی ۱۱

- گفتار چهارم: تنبیه در علوم تربیتی ۱۲
- گفتار پنجم: بررسی تطبیقی ۱۳
- مبحث سوم: تعریف کودک ۱۳
- گفتار اول: کودک در لغت ۱۳
- گفتار دوم: کودک در فقه اسلامی: ۱۴
- بند اول: بلوغ ۱۴
- گفتار سوم: کودک در علوم تربیتی ۱۵
- بند اول: رشد جسمانی - حرکتی در کودک ۱۶
- بند دوم: رشد شناختی در دوره کودکی ۱۶
- بند سوم: رشد هیجانی در دوره کودکی ۱۶
- بند چهارم: رشد اجتماعی در دوره کودکی ۱۶
- بند پنجم: رشد اخلاقی در دوره کودکی ۱۷
- گفتار چهارم: بررسی تطبیقی ۱۷
- فصل سوم: روش تربیتی تنبیه و مشروعیت یا ممنوعیت آن در فقه اسلامی ۱۸
- مبحث اول: مبانی (دلایل) مشروعیت تنبیه در فقه اسلامی ۲۰
- گفتار اول: تنبیه بدنی کودک در قرآن ۲۰
- گفتار دوم: تنبیه بدنی کودک از دیدگاه اجماع ۲۲
- بند اول: نظر فقهای شیعه ۲۲
- بند دوم: نظر فقهای اهل سنت ۲۳
- گفتار سوم: تنبیه بدنی کودک از دیدگاه عقل ۲۳
- گفتار چهارم: تنبیه بدنی کودک در سنت (روایات) ۲۵
- مبحث دوم: مبانی (دلایل) عدم مشروعیت تنبیه در فقه اسلامی ۳۶
- گفتار اول: ابزار و ساز و کار های حمایتی کودک در فقه ۳۶

- بند اول: ممنوعیت ظلم ۳۶
- بند دوم: ضرورت حفظ حرمت کودک ۳۷
- بند سوم: وجوب آموزش های لازم ۳۷
- بند چهارم: رعایت انصاف و عدالت ۳۸
- بند پنجم: عدم جواز تنبیه بدنی ۳۹
- بند ششم: پرداخت دیه ۴۰
- بند هفتم: حلالیت طلییدن ۴۰
- گفتار دوم: روایات منع (رد) تنبیه ۴۱
- بند اول: حدیث رفع ۴۱
- بند دوم: احادیثی درباره ی نحوه صحیح رفتار با کودک ۴۲
- بند سوم: احادیثی در ارتباط با مذمت آزار رساندن به مومن ۴۳
- بند چهارم: اسم مقدسی بر کودک نهاده شده باشد ۴۴
- بند پنجم: قبل از هفت سالگی ۴۴
- گفتار سوم: رد تنبیه به واسطه سوء نیت در تنبیه و تادیب ۴۵
- فصل چهارم: جواز یا عدم جواز تنبیه از نظر علوم تربیتی ۴۶
- مبحث اول: جواز به تنبیه ۴۶
- گفتار اول: دلایل قایلان به جواز تنبیه ۴۹
- بند اول: کاهش خود آزاری ۵۰
- بند دوم: کاهش و کنترل رفتار مشاهده کنندگان تنبیه ۵۰
- بند سوم: عدم بازگشت به رفتار قبل ۵۰
- بند چهارم: بهبود یافتن رفتار ۵۰
- مبحث دوم: عدم جواز به تنبیه ۵۰
- گفتار اول: دلایل مخالفان تنبیه ۵۱

- بند اول: عوارض جانبی هیجانی ۵۲
- بند دوم: صدمه زدن به دیگران ۵۲
- بند سوم: تنبیه، یک پاسخ نامطلوب ۵۲
- بند چهارم: عدم دادن آگاهی درست تربیتی ۵۲
- بند پنجم: بازگشت سریع بعد از حذف تنبیه ۵۲
- بند ششم: آموزش پرخاشگری نسبت به دیگران ۵۲
- بند هفتم: نتایج آزمایش های میدانی ۵۲
- گفتار دوم: نقد و بررسی دلایل مخالفان اعمال تنبیه ۵۳
- فصل پنجم: شرایط، پیامدها و راهبرهای جایگزین تنبیه کودک از نظر فقهی و علوم تربیتی ۵۵
- مبحث اول: شرایط اجرا و اندازه تنبیه و تأدیب در فقه اسلامی ۵۵
- گفتار اول: شرایط اجرا تنبیه ۵۵
- گفتار دوم: اندازه تنبیه ۵۸
- بند اول: سن تنبیه شونده ۵۹
- مرحله اول: تولد تا ۷سالگی ۵۹
- مرحله دوم: ۷سالگی تا ظهور بلوغ ۶۰
- مبحث دوم: ولایت بر تأدیب ۶۲
- گفتار اول: افراد مجاز به تنبیه ۶۳
- بند اول: پدر ۶۳
- بند دوم: معلم ۶۳
- بند سوم: وصی ۶۴
- گفتار دوم: افراد غیر مجاز به تنبیه ۶۴
- بند اول: حاکم ۶۴
- بند دوم: جد پدری ۶۵

- بند سوم: مادر ۶۵
- مبحث سوم: ضمان تأدیب کننده ۶۵
- مبحث چهارم: شرایط، عوارض تنبیه بدنی و راهبردهای تربیتی جایگزین تنبیه بدنی کودکان در علوم تربیتی ۶۷
- گفتار اول: شرایط اجرا ۶۷
- بند اول: واضح و بی پرده سخن گفتن ۶۷
- بند دوم: عادل بودن ۶۷
- بند سوم: حساس بودن ۶۷
- بند چهارم: سریع و قاطع بودن ۶۷
- بند پنجم: با محبت بودن ۶۸
- بند ششم: دقیق و متمرکز بودن ۶۸
- بند هفتم: جدی و ثابت قدم بودن ۶۸
- بند هشتم: تاحدامکان کودک را کمتر تنبیه کردن ۶۸
- گفتار دوم: عوارض تنبیه بدنی ۶۹
- گفتار سوم: راهبردهای تربیتی جایگزین تنبیه بدنی کودکان ۷۲
- بند اول: بی اعتنائی (بی توجهی) ۷۲
- بند دوم: محدودیت ها/ محرومیت ۷۳
- بند سوم: برخورد با پیامد منفی رفتار ۷۴
- بند چهارم: گوشه ی تنهایی (وقفه) ۷۴
- نتیجه گیری ۷۷
- پیشنهاد ها ۷۹
- منابع و مآخذ ۸۲
- چکیده انگلیسی ۹۰

فصل اول

کلیات تحقیق

الف: بیان مساله

فرزند یکی از مهمترین زیر ساخت های رشد و تعالی جوامع بشر است؛ زیرا فرزندان امروز، بزرگان و مسئولان فردای این جامعه هستند و تربیت امروز آنان نقش بسزایی در عملکرد فردای آنان دارد و از طرف دیگر خوشبختی فرزندان در دنیا و آخرت در گرو تربیت صحیح آنان است. لذا تربیت و آموختن انسان هایی تکامل یافته که دارای قوه تشخیص حق از باطل و انتخاب راه هدایت از ضلالت باشند بسیار مهم و حیاتی است. تربیت این موجود به علم، آگاهی و تجارب زیادی نیاز دارد به همین دلیل همواره در طول تاریخ بویژه در ادیان الهی بخصوص در دین مبین اسلام تربیت در زمره مهمترین اهرم های انسان سازی است. تنبیه یکی از روش های تربیتی است که قابل دسترس همگان است و قبلا به صورت نسبتا گسترده استفاده می شد. بسیاری معتقد بودند که تنبیه وسیله ای مناسب برای باز پروری و اصلاح افراد بزهکار می باشد. یکی از مسائل مهم و پیچیده تربیتی که اکثر والدین و معلمان در آن دچار تردیدند چگونگی برخورد با کارهای نادرست کودکان است به طوری که بیشتر اوقات والدین متحیر می مانند که در مقابل خطاها و کجروی فرزندان شان و روی برتافتن آنان از توصیه ها و راهنمایی ها چه واکنشی نشان دهند. بعضی اوقات والدین و معلمان بدون این که بخواهند آن را به کار می گیرند و بدون آگاهی از تاثیرات آن، کودکان خود را تنبیه می کنند. گاهی نیز پیش می آید والدین و معلمان با این که می دانند تنبیه اثرات خوبی بر کودک آنها ندارد، به طور ناخودآگاه آنها را تنبیه می کنند. این روش در میان صاحب نظران تعلیم و تربیت در عرصه تعلیم و تربیت مورد اختلاف و مناقشه قرار گرفته است. عده ای از روان شناسان با اعمال تنبیه به شدت مخالفت کرده اند و آن را در جهت حذف رفتارهای ناهنجار نه تنها غیرمفید، بلکه مضر می دانند و والدین و مربیان را از اعمال آن نهی می کنند. با این وجود در منابع اسلامی انواع تنبیه، به عنوان یک ابزار بازدارنده در عرصه تعلیم و تربیت مورد پذیرش قرار گرفته است. در آیات قرآن کریم و روایات معصومان علیهم السلام، تنبیه علاوه بر مجازات حدود و تعزیرات، به عنوان یک روش تأدیب و اصلاح رفتار پذیرفته شده است و فقه امامیه به والدین و معلم اجازه می دهند در مواردی که موجب آسیب به کودک نشود کودک را تنبیه بدنی کنند؛ ولی معمولا متخصصان علوم تربیتی تنبیه بدنی را جایز نمی دانند و برای آن عوارض نامطلوب و آسیب های روانی غیرقابل جبرانی همچون ترس، عدم یادگیری رفتار درست، توجیه صدمه زدن به دیگران، از بین رفتن اعتماد به نفس، پرخاشگری نسبت به عامل تنبیه کننده و غیره بر می شمارند؛ این در صورتی است که فقها تنبیه را مشروط به سلامت کودک و عدم آسیب به او می دانند که بیشتر سلامت جسم از آن برداشت شده است ولی در صورتی که بتوان آسیب روانی به کودک را در اثر تنبیه اثبات کرد به طریق اولی می توان عدم جواز تنبیه را در این شرایط نیز نتیجه گرفت. در این پژوهش سعی شده با استفاده از روش تطبیقی به مقایسه این دو عرصه در زمینه تنبیه کودک به

ویژه تنبیه بدنی برای کشف نقاط اشتراک و اختلاف آنها، برای رسیدن به هدف تحقیق که تاکنون در این دوعرصه کمتر پرداخته شده است و تاثیرات و راهکارهایی که می‌توانند موثر باشند بپردازیم تا بتوان به وسیله نتایج تحقیق به رشد و بالندگی شخصیتی کودک در جامعه کمک و ان را تضمین نمود، لازم می‌باشد تا تحقیقی به این روش در این زمینه داشته باشیم.

ب: اهمیت موضوع

تحقیق و بررسی این موضوع از چند جهت اهمیت دارد از جمله:

- انجام تحقیقی جامع در زمینه ی تنبیه (تادیب) کودک هم امری ضروری است، زیرا گاهی ممکن است یک کودک به سبب ارتکاب برخی نا هنجاری های اخلاقی تحت تنبیهی قرار گیرد که آثار منفی بر انجام ان مترتب می شود. براین اساس، آگاهی کامل از حدود و قلمرو تادیب کودک می تواند راهنمای سازنده ای برای والدین باشد.
- مربی، کودک و غیره که از عوامل تربیت هستند، هنگامی که حقوق کودک در زمینه تنبیه را از لحاظ فقهی بدانند می توانند به پیشبرد هرچه بهتر امر تعلیم و تربیت و عدم نقض حقوق کودک کمک نمایند. همانطور که مشاهده می شود با وجود اینکه کودکان دارای قوانین و حقوقی در زمینه مقابله با تنبیه بدنی و سایر حقوق دارند، هنوز نیز آمار کار اجباری کودکان، کودک آزاری، کودکان بزهکار و... را مشاهده می کنیم.

ج: سوالات تحقیق

۱. نقش روش تنبیه در تعلیم و تربیت چیست؟
۲. تنبیه بدنی کودکان در فقه چه حکمی دارد؟
۳. حکم مسئله تنبیه کودک در صورت ترمرد چیست؟
۴. آیا روایات و منابع فقهی جواز تنبیه بدنی دارای حجیت و اعتبار می باشند؟
۵. حدود و میزان تنبیه و مجازات کودکان چگونه است؟
۶. تنبیه کودک در فقه و علوم تربیتی چه نوع رابطه ای باهم دارند؟

د: فرضیه های تحقیق

۱. از نظر فقهی و تربیتی تنبیه کودکان در برخی موارد جهت تادیب با لحاظ مصلحت کودک مجاز می باشد.
۲. تنبیه بدنی که موجبات دیات را فراهم آورد یا موجب آسیب روحی به کودک شود جایز نیست.
۳. در فقه مقدار تنبیه کودک جهت تادیب کمتر از حد تعیین شده است.
۴. در تنبیه بدنی کودک والدین، وصی، ولی و مربی مجاز به انجام آن می باشند.

۵. تنبیه بدنی خصوصاً شدید در تعلیم و تربیت جایگاهی ندارد بلکه به خاطر آثار سوء آن نکوهش شده است.

ه: اهداف تحقیق

اهداف کلی

- کسب آگاهی دقیق، از دیدگاه‌ها و نگرش‌های فقها، علمای تعلیم و تربیت، حکم قرآن و سنت در مورد تنبیه کودکان.
- ارائه پیشنهادات اصولی و سازنده جهت اصلاح و تجدید نظر در برنامه‌ها خصوصاً در محیط خانواده و مدرسه در مورد تنبیه کودکان، با استفاده از یافته‌های تحقیق.

اهداف فرعی

- تبیین زمینه‌ها و موارد استفاده از روش تنبیه در فقه و تعلیم و تربیت.
- بررسی آثار سوء تنبیه و مجاز بودن یا نبودن تنبیه بدنی و لفظی و غیره در تربیت و عدم استفاده از آن در تربیت کودکان.
- کسب آگاهی در مورد تاثیرات مثبت و منفی ناشی از تنبیه بدنی کودکان.
- نظر فقه در مورد تنبیه بدنی کودکان و اینکه چه کسانی مجاز به انجام آن هستند.

و: پیشینه ی تحقیق

با بررسی نظریه « بررسی تنبیه کودک از نظر فقهی و علوم تربیتی » در سامانه ایرانداک به پایان نامه ای با این عنوان اشاره نشده است اما پایان نامه هایی که نزدیک به این موضوع کار شده است عبارت اند از :

- دريجانی، میترا. (۱۳۷۹). بررسی حقوقی و جرم شناختی تنبیه بدنی کودکان. دانشگاه تهران، دانشکده حقوق، حقوق جزا و جرم شناختی .
- حاجی وند، اسماعیل. (۱۳۹۲). شرایط و ضوابط تنبیه بدنی کودکان در حقوق موضوعه و مسئولیت کیفری. دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده حقوق، گرایش حقوق جزا و جرم شناسی .
- کولیوند، حمیدرضا. (۱۳۹۴). حدود تنبیه و تشویق کودکان در قلمرو حقوق ایران و نگاه فقهای معاصر. دانشکده اصول الدین، فقه و حقوق اسلامی .

در تحقیقات انجام شده همانطور که مورد بررسی قرار گرفت بیشتر توجه بر روی مبحث حقوقی تنبیه و به ویژه تنبیه بدنی بوده و در مورد مبحث فقهی، مطالب جامعیت کامل را ندارد و به صورت اشاره از آنها گذر شده است. در مورد مبحث علوم تربیتی نیز مقالاتی مشاهده گردید، لیکن در این پایان نامه که یک تحقیق میان رشته ای محسوب می شود و با دانستن آنکه بصورت خاص کار تحقیقی در این موضوع انجام نشده است می خواهیم با تلفیق این دو عرصه فقه و علوم تربیتی که هر دو در زمینه روش های تربیتی کودک نظراتی را بیان نموده اند به نتایج جامعی در زمینه تربیت دست یابیم. بنابراین به وسیله فقه اسلامی به بررسی دو رویکرد علوم تربیتی

که شامل رویکرد رفتاری و شناختی می باشد می پردازیم و بیان کنیم که فقه اسلامی مغایرتی با علم روز در زمینه تربیت ندارد بلکه سعی در بیان راهکارهای ارائه شده برای تنبیه به ویژه تنبیه بدنی و اصلاح کودک و دوری نظام خانواده و آموزشی از رویکرد رفتاری و گرایش به سمت رویکرد شناختی که نزدیک ترین و بروز ترین رویکرد به فقه اسلامی است می باشد؛ زیرا در رویکرد رفتاری بر خلاف فقه اسلامی و رویکرد شناختی، تنبیه دارای مراحل نمی باشد تا به مرحله آخر که تنبیه بدنی است خاتمه یابد و کودکی که بدون گذراندن مراحل اولیه در وهله اول تنبیه بدنی می شود دچار آسیب هایی جبران ناپذیر می گردد که فرایند تربیت را دچار اختلال و شکست می کند.

ز: روش تحقیق

این پایان نامه به صورت تحلیلی - توصیفی از نوع تفسیری است و با استناد به منابع کتابخانه ای انجام می شود. در این روش سعی شده است با مراجعه به منابع معتبر فقهی و علوم تربیتی در این زمینه، به مطالب مهم دست یافته و سپس مراحل فیش برداری انجام گیرد. در پایان پس از جمع آوری فیش ها و بررسی اطلاعات به دست آمده، سوالات تحقیق پاسخ داده شده است و فرضیه های تحقیق، صحت سنجی خواهد شد. سرانجام تدوین، تنظیم و تالیف پایان نامه تقدیم گردیده است.

ح: قلمرو تحقیق از ابعاد موضوعی، زمانی، مکانی

قلمرو پایان نامه از منظر موضوعی؛ بررسی تنبیه کودک از نظر فقهی و علوم تربیتی است و از بعد زمانی؛ آراء علما و متخصصان تربیتی پیرامون این مسأله می باشد و از نظر مکانی؛ تحقیق مورد نظر، مختص افراد دانشگاهی، اساتید و والدین می باشد.

ط: کاربردهای متصور از تحقیق

الف : معلمان و دست اندر کاران امر تعلیم و تربیت

ب : دانش پژوهان و اساتید رشته های فقه و اصول و فقه و مبانی حقوق اسلامی

ج : اساتید و دانش پژوهان رشته های علوم تربیتی و روانشناسی پرورشی

ظ: ساختار تحقیق

این پایان نامه مشتمل بر پنج فصل به شرح ذیل می باشد:

فصل اول: این بخش شامل کلیات تحقیق می باشد.

فصل دوم: در این فصل مفاهیم و واژگان شناسی لغات مهم تحقیق را بیان کردیم.

فصل سوم: شامل تنبیه بدنی کودکان در فقه اسلامی است که به دو مبحث تقسیم می شود:

مبحث اول به بررسی مبانی (دلایل) مشروعیت تنبیه در فقه اسلامی و در مبحث دوم به بررسی مبانی (دلایل) عدم مشروعیت تنبیه در فقه اسلامی می پردازیم.

فصل چهارم: شامل تنبیه بدنی کودکان در علوم تربیتی است و این بخش مشتمل بر دو مبحث است

در مبحث اول دلایل جواز تنبیه بدنی و در مبحث دوم دلایل عدم جواز تنبیه بدنی را بیان می کنیم .

فصل پنجم: به شرایط اجرا، اندازه، متولی، ضمان، پیامدها و راهبرهای جایگزین تنبیه کودک از نظر فقهی و علوم تربیتی می پردازیم.

فصل دوم

مفاهیم و واژگان شناسی